

A. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

1.1 Algemeen

Waarom is weerstandsvermogen van belang?

Informatie over het weerstandsvermogen is belangrijk om te weten of én in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen zodat de gemeente Eemnes kan zorgen dat de uitvoering van het bestaande beleid en voorzieningen doorgang blijft vinden.

Ook bij goed financieel beheer kunnen onverwachte financiële gevolgen optreden. Deze tegenvallers kunnen structureel of incidenteel van aard zijn, maar hebben altijd invloed op de financiële positie van de gemeente.

Wat zijn de normen?

Vanuit de provincie Utrecht zijn geen directe normen voor het weerstandsvermogen aangegeven.

Opvangen van structurele, incidentele tegenvallers en restrisico's

De mate van flexibiliteit van de baten en lasten in de gemeentebegroting speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het weerstandsvermogen: hoe snel kunnen (structurele) tegenvallers worden opgevangen door ombuigingen van bestaand beleid al dan niet in combinatie met belastingverhogingen (het benutten van de onbenutte belastingcapaciteit).

Daarnaast kunnen incidentele tegenvallers opgevangen worden door het inzetten van de algemene reserve en/of door het niet-beklemde deel van de bestemmingsreserves anders in te zetten.

Restrisico's kan de gemeente dus dragen door het achter de hand hebben van voldoende weerstandscapaciteit. Een precies sluitende begroting (zonder enige mate van flexibiliteit) en geen weerstandscapaciteit betekent dat iedere financiële tegenvaller een probleem gaat opleveren, als er geen even grote meevallers tegenover staan.

Hoe hoog moet weerstandscapaciteit zijn?

De begrotingsprogramma's en daarmee het beleid van de gemeente staan dan permanent onder druk. Weerstandscapaciteit als financiële buffer is daarom noodzakelijk. Hoe hoog de weerstandscapaciteit zou moeten zijn, is niet exact aan te geven. De omvang is namelijk afhankelijk van de financiële restrisico's die de gemeente (op enig moment) loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden: dit wijzigt in de tijd.

Wat staat in deze paragraaf?

- 1.2 Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's
- 1.3 Weerstandsvermogen
- 1.4 Inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- 1.5 Risico's
- 1.6 Kengetallen

1.2 Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's

Wat is het beleid?

Het beleid is vastgelegd in de "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Blaricum, Eemnes, Laren en BEL Combinatie" en is door de raad vastgesteld op 22 oktober 2012. De tekst in deze begroting is beperkt omdat er al vastgesteld beleid is.

Wat staan de begrippen voor?

In de nota zijn de volgende begrippen gedefinieerd:

Begrip	Toelichting
Weerstandscapaciteit	Dit zijn de middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
Risico's	Een risico is een kans op het optreden van een positieve danwel negatieve gebeurtenis van materieel belang die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.
Weerstandsvermogen	Dit is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die zich binnen de gemeente kunnen manifesteren
Risicomanagement	Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt.
Beheersmaatregelen	Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen danwel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Met ingang van 2017 verplicht het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) kengetallen op te nemen in deze paragraaf opgenomen (1.6). Deze treft u daarom ook aan in deze begroting.

Cyclische aanpak

Gekozen is voor een cyclische aanpak bij het risicomanagement. In de nota risicomanagement zijn de volgende fasen beschreven:

Fase	Activiteiten
Fase 1: Kaderstelling en strategie	Het vastleggen van de kaders in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen
Fase 2: Risico-analyse	Inventariseren van de potentiële risico's en deze vastleggen in een risicokaart. Een samenvatting van het resultaat wordt in deze paragraaf weergegeven. Per risico wordt inzicht gegeven in de kans dat een risico zich voordoet (verdeeld in 5 klassen) en het inschatten van het financiële gevolg (verdeeld in 5 klassen). De kans vermenigvuldigt met het financiële gevolg bepaald de risico-score.
Fase 3: Beheersmaatregelen	Om de risico's af te dekken worden beheersmaatregelen gedefinieerd en wordt een risico-eigenaar benoemd. Voor het omgaan met risico's is een aantal basisstrategieën: <ul style="list-style-type: none"> - Accepteren - Reduceren - Elimineren - Overdragen/verzekeran
Fase 4: Monitoren en toetsen	In deze fase wordt informatie verstrekt, worden ontwikkelingen in beeld gebracht en resultaten beoordeeld.
Fase 5: Toezicht en toetsen	Risico's worden (mede in het kader van interne controle) in verband gebracht met de beheersmaatregelen en het beschikbare weerstandsvermogen.
Fase 6: Continue verbetering	Op basis van (tussentijdse) resultaten kan beleid en methodiek worden bijgesteld.

Rolverdeling

De volgende actoren hebben een rol bij risicomanagement:

- De raad stelt het beleid vast en stelt de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening vast.
- Het college ziet toe op een juiste uitvoering van risicomanagement en de verantwoording daarover.
- Het management en het ambtelijk apparaat van de gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van het risicomanagement waarbij het identificeren van de risico's en het uitvoeren van beheersmaatregelen de kern vormt.

1.3 Weerstandsvermogen

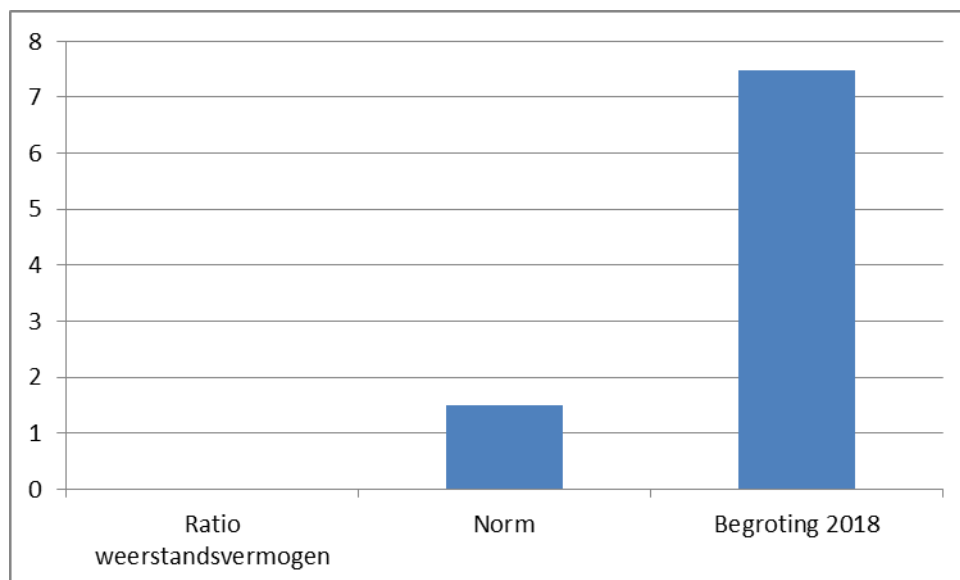
Om het weerstandsvermogen in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 4.098.100}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 548.000}} = 7,5$$

De ratio kan ingedeeld worden volgens onderstaande waarderingstabel.

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$\geq 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 \leq x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 \leq x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 \leq x < 1,0$	Matig
E	$0,6 \leq x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

De gemeente Eemnes streeft er naar om deze ratio tussen de 1 en 2 te houden. Dat betekent dat de gekwantificeerde risico's gedekt worden door het aanwezige weerstandsvermogen. De feitelijke uitkomst is daarmee boven de norm.

1.4 Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit structurele weerstandscapaciteit en incidentele weerstandscapaciteit.

1.4.1 Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit (in de exploitatie) bestaat uit de volgende onderdelen:

Nr.	Post	Bedrag
1	Onroerende Zaakbelasting (onbenutte belastingcapaciteit)	€ 696.400
2	Rioolheffing	€ 91.100
3	Afvalstoffenheffing	€ 32.600
4	Onvoorzien	€ 10.000
	Totaal structureel weerstandsvermogen	€ 830.100

Toelichting

1. Onroerende zaakbelasting

De onbenutte belastingcapaciteit zijn de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de OZB te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale belastingtarieven te vergelijken met de belastingtarieven in de gemeente. Voor de maximale belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de normen voor het zogenaamde artikel 12-beleid. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De actuele normen voor dit artikel 12-beleid staan steeds in de circulaire Gemeentefonds. Voor het jaar 2018 is dit percentage vastgesteld op 0,1952%.

Categorie	Redelijk peil artikel 12	Tarief Eemnes	Opbrengst 2018	Onbenutte belastingcapaciteit
Eigenaren woning	0,1952%	0,1224%	€ 1.469.850	€ 874.225
Eigenaren niet-woningen	0,1952%	0,2969%	€ 519.049	-€ 177.795
Totaal				€ 696.430

Het verschil van de tarieven in de begroting 2018 en het rekestarief voor 2018 uit de meicirculaire 2017 geeft een onbenutte capaciteit in 2018 van € 696.400. Theoretisch zou dit ruimte bieden voor een tariefsverhoging ter grootte van dit bedrag. Voordat de gemeente een beroep kan doen op de status van artikel 12, moeten de tarieven voor de OZB naar dat niveau worden verhoogd.

2. Rioolheffing

De rioolheffing is niet 100% kostendekkend. In de begroting 2018 is een onttrekking aan de voorziening riolering opgenomen van € 55.000 voor kostendekkendheid. In de rioolheffing 2018 zit dus ruimte wegens niet 100% kostendekkendheid. Daarnaast wordt de reserve riolering van € 36.000 in 2018 terugbetaald aan de burgers.

3. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is niet 100% kostendekkend. In de begroting 2018 is een onttrekking aan de voorziening afvalstoffenheffing opgenomen van € 32.600. Er zit dus ruimte wegens niet 100% kostendekkendheid.

4. Onvoorzien

In de begroting is een post onvoorzien voor structurele uitgaven ad € 10.000 opgenomen. Er mag alleen van de post onvoorzien gebruik gemaakt worden als er sprake is van de drie O's: Onvoorzien, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar.

1.4.2 Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit het vermogen om tegenvallers eenmalig op te vangen zonder dat invloed heeft op het voortzetten van bestaand beleid.

In het onderstaande overzicht wordt de stand gegeven conform de begroting 2018.

Nr.	Reserve	Stand 01/01/2018
1	Algemene reserve	1.551.800
2	Bestemmingsreserves (niet beklemd)	141.900
	Totaal reserves	1.693.700
3	Stille reserves	1.574.300
	Totaal incidenteel weerstandsvermogen	3.268.000

Toelichting

1. Algemene reserve

Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorziene uitgaven voortvloeiende uit:

- opkomende verplichtingen
- calamiteiten
- het opvangen van rekeningtekorten

2. Vrij besteedbare deel van de bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves nemen een bijzondere plaats in. De raad heeft de bestemming van deze reserves vastgelegd. In die zin kunnen de saldi niet zondermeer bij het beschikbare weerstandsvermogen worden opgeteld. Anderzijds is de raad bevoegd om de bestemming van reserves te wijzigen. Bij grote calamiteiten, waarbij het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve niet toereikend is, kan de raad besluiten ook bestemmingsreserves anders in te zetten.

Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt voorgesteld alleen reserves mee te nemen die niet beklemd zijn (de komende jaren niet worden gebruikt voor uitgaven). Dit betreffen de volgende reserves:

- Eemnesser kunstenaars	€	746
- Jongerenvoorzieningen	€	57.320
- Investeringsubsidie sport	€	83.828
	€	141.894

3. Stille reserves

De stille reserves betreffen een aantal onroerende zaken die reeds (voor een groot deel) zijn afgeschreven.

Per object wordt de WOZ-waarde gecorrigeerd met aanwezige boekwaarden vermeld. Een belangrijke voorwaarde is dat het een en ander binnen afzienbare tijd verkoopbaar is.

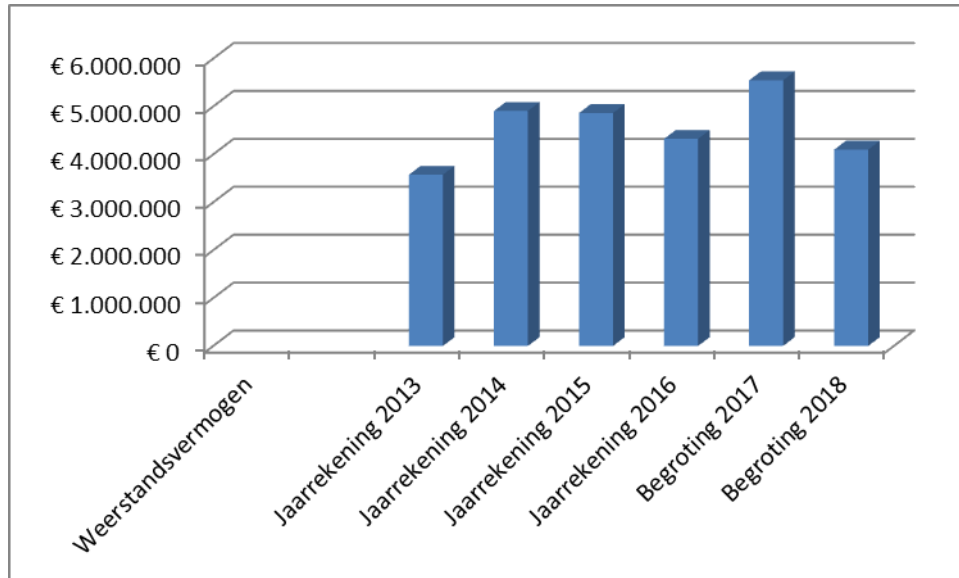
Object	Adres	Woz-waarde	Boekwaarde	Stille reserve
		31-12-2017 (1)	31-12-2017 (2)	(1-2)
Kindcentrum	Schoolpad	€ 755.000	€ 744.012	€ 10.988
De Hilt	Hasselaarlaan 1c	€ 1.689.000	€ 536.219	€ 1.152.781
Jongereengebouwde Impuls	Noordersingel 4	€ 108.000	€ 44.444	€ 63.556
Bibliotheek	Raadhuislaan 49 b	€ 347.000	€ 0	€ 347.000
Totaal				€ 1.574.325

Geen of beperkte boekwaarde:

- Kerktorens Eemnes Binnen en Eemnes Buiten (verzekerd voor € 4.200.000)

- Gronddepot
- Diverse percelen (openbaar gebied)
- Noordbuurt 7,5 ha (agrarische grond, toekomstige uitbreidingslokatie)

De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit is als volgt:

1.5 Risico's

De gemeente probeert haar doelstellingen te bereiken maar hierbij kunnen zich risico's voordoen die er voor kunnen zorgen dat het behalen van die doelstellingen negatief wordt beïnvloed.. Voor een groot aantal geïdentificeerde risico's zijn maatregelen getroffen om de kans en/of het gevolg te verminderen. Voor een aantal risico's is dit om verschillende redenen (bewust) niet gedaan of kunnen de beheersmaatregelen niet geheel effectief zijn (voor de kans en/of het gevolg): dit zijn de zogenaamde restrisico's

Restrisico's

De risico's relevant voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet zijn of konden worden ondervangen met beheersmaatregelen (zogenaamde restrisico's). Er heeft een gemeentebrede risico-inventarisatie plaatsgevonden waarbij alle teams de processen zijn beoordeeld op mogelijke nog niet afgedekte risico's. De 'gevonden' restrisico's zijn vervolgens voor zover mogelijk gekwantificeerd.

Wat zijn de grootste restrisico's?

Hieronder worden de risico's genoemd en toegelicht die tot het moment van aanbieden van de begroting bekend zijn:

Programma	Risico
Veilig Eemnes	Risico dat op grondgebied van Eemnes zich een ramp voordoet
Woningbouw	De gemeente is achtervang bij woningbouw leningen van de Alliantie en Eemland Wonen
Werk en inkomen	Participatiewet is een open-einde regeling

Programma	Risico
Opgroeien in Eemnes	Bij decentralisatie jeugdzorg betaalt gemeente naar hoeveelheid zorg en ondersteuning die wordt toegewezen/gebruikt.
Algemene dekking	De exacte hoogte van de algemene uitkering (AU) wordt pas na afsluiten van het begrotingsjaar bekend. Dit houdt in dat wij altijd met ramingen moeten werken, hetgeen inherent een risico inhoudt
Ruimtelijke Ordening en wonen	Bij de vaststelling van een bestemmingsplan of een besluit om van een bestemmingsplan af te wijken bestaat er een kans op planschade
Bestuur	Wethouders hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Risico doet zich voor op moment van eventuele collegecrisis en bij het einde van de raadsperiode 2014-2018
Bestuur	Te weinig invloed als kleine gemeente op begroting en plannen van gemeenschappelijke regelingen
Sociale Samenhang	De WMO verstrekkingen betreffen een opendeinde regeling. In het kader van de "kanteling" zal het aantal verstrekkingen naar verwachting afnemen
Sport, Cultuur, Vrije tijd	In de (meerjaren) begroting is rekening gehouden met de kosten van een BEL zwembad voor een bedrag van € 100.000. De maximale bijdrage is begrensd op € 133.000.

1.6 (Financiële) kengetallen

Gemeenten dienen onderstaande financiële kengetallen verplicht op te nemen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Kengetallen:	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	13,5%	41,0%	47,5%	10,4%	46,0%	44,8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-10,7%	10,0%	17,4%	14,3%	14,8%	13,8%
Solvabiliteitsratio	37,0%	33,7%	34,2%	40,3%	41,6%	43,4%
Structurele exploitatieruimte	2,9%	-0,5%	0,8%	1,4%	1,3%	1,0%
Grondexploitatie	8,6%	11,1%	6,5%	4,0%	-0,3%	-0,3%
Belastingcapaciteit	93,4%	93,2%	102,0%	103,5%	103,5%	103,5%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Een netto schuldquote tussen de 100% en 130% is hoog en wanneer de netto schuldquote boven de 130% uitkomt bevindt een gemeente zich in de gevarenzone. De netto schuldquote van de gemeente Eemnes bedraagt (afgerond) 47% en ligt dus ruim onder de 90% waarmee geen sprake is van een risico.

De normpercentages 100% en 130% zijn grove vuistregels.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de doorgeleende gelden. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen bedraagt (afgerond) 17%.

Solvabiliteitsrisico

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Eemnes in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit is het percentage van het vermogen dat uit eigen vermogen bestaat. Deze ratio geeft een goed beeld van de mate waarin bezittingen zijn gefinancierd met eigen vermogen of vreemd vermogen. De minimumnorm voor de solvabiliteit ligt doorgaans tussen de 25% en 40%. De solvabiliteit van de gemeente Eemnes valt met 34% binnen deze norm.

Structurele exploitatieruimte

In principe dienen de structurele lasten en baten in evenwicht te zijn. De mate waarin dit gebeurt is de structurele exploitatieruimte.

De structurele exploitatie ruimte van afgerond 1% geeft aan dat de structurele baten in 2018 voldoende zijn om de structurele lasten te dekken.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale gemiddelde woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing de afvalstoffenheffing en de korting voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde van € 255.000. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Uitgedrukt in een percentage betekent dit dat de belastingcapaciteit van Eemnes 102% bedraagt. De woonlasten liggen in de gemeente Eemnes dus 2% hoger dan het landelijk gemiddelde.